

„Nový oltář v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně naváže na genialitu Jože Plečnika,“ říká farář Jan Houkal

10.12.2018

Od roku 2015 je farářem Nejsvětějšího Srdce Páně kněz Jan Houkal, kterého Radniční noviny zastihly zrovna v okamžiku, kdy byl přítomen u umístění nového oltáře v chrámu. Oltář má podobu stlačené bílé polokoule a podle návrhu architektů Josefa Pleskota a Norberta Schmidta má připomínat nové srdce a zároveň navázat na odkaz Jože Plečnika. O novém „srdci“, posláni faráře, ale i ateismu se před Vánocemi rozpovídal Jan Houkal zcela otevřeně.

Jak jsem mohl před chvílí vidět, farář má toho na starosti víc, než jen vedení bohoslužby. Co všechno patří k jeho povinnostem?

Farář, kněz, kterému je svěřena farnost, je v první řadě duchovním správcem farnosti. Jeho primárním úkolem je pomáhat lidem na cestě k Pánu Bohu – konat bohoslužby, vysluhovat ostatní svátosti (křest, zpověď, svatbu a další), pohřbívat, vyučovat náboženství, chodit za nemocnými a podobně. Prostě všechno, co patří k duchovnímu poslání kněze. Vedle toho je farář statutárním zástupcem farnosti, což znamená starat se také o kostel, jeho provoz a o financování farnosti. Pokud je kostel takhle velký, jako ten náš, zabere starání se o něj a o jeho provoz velmi mnoho času.

Zrovna se instaluje v kostele nový oltář. Zdá se, že času už vůbec nemáte nazbyt.

Pochopitelně je nový oltář výsledkem týmové práce, a to především autorů, architektů Josefa Pleskota a Norberta Schmidta, dále kameníka a sochaře Petra Váni, pasíře Jaroslava Proška, jejich spolupracovníků. Pomáhají také dozorující stavební technici a řada dalších, včetně památkářů, kteří pomáhají svou vstřícností. A pak je také dílem dárců, kteří na oltář přispěli svým finančním darem a bez kterých by to nešlo vůbec realizovat.

Je to náhoda nebo záměr, že oltář byl svěcený den před začátkem adventu? Jak oslavíte advent v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně?

Skutečně to byl záměr a jsem rád, že advent budeme slavit již s novým oltářem. Adventní čas je jedním z nejpůsobivějších v roce. Pokud se ptáte na adventní koncerty, v plánu jsou tři, a to 14. prosince, který pořádá městská část Praha 3 a vystoupí zde Musica Florea, další umělecké vystoupení pořádá nadační fond Karla Hartiga. Další koncert v prosinci bude konán na podporu hospicu v Čerčanech. A pak to bude Rybova Česká mše vánoční.

Odkud vzešel nápad, aby Plečnikův chrám měl nový oltář?

Když jsem se roku 2015 stal zde farářem, jedna z prvních věcí, co jsem si uvědomil, je určité provizorium oltáře „čelem k lidu“. Dosavadní pocházel z roku 1993 od architekta Tomáše Černouška. Byl zhotoven v duchu Druhého vatikánského koncilu, který si přál, aby po starokřesťanském vzoru se oltář stal logickým i prostorovým středem bohoslužebného lidu. Byl ale koncipován právě jako určité provizorium, pokud se místo oltáře osvědčí. To se osvědčilo. Protože se znám dlouhá léta s architektem Josefem Pleskotem a zároveň vím, že do geniality Plečnikovy tvorby může zasáhnout zase jen genialita, přímo jsem ho oslovil. On přizval ke spolupráci architekta Norberta Schmidta, znalce liturgické architektury. Jsem přesvědčen, že jejich oltář je velkým přínosem pro náš kostel a bude sloužit svému účelu: i svou krásou pomáhat nám lidem na cestě k Bohu.

Jak se podle vás dvojice architektů vypořádala s dědictvím Plečnika?

Výborně, o tom jsem zcela přesvědčen. A takto, doufám, přijme nový oltář i farnost a také odborná veřejnost.

Co symbolizuje nový oltář?

Tvar sám asi není přímo poselstvím, spíše architektonickou kongenialitou. Protože kruh, už třeba jako stlačená elipsa, se v našem kostele vyskytuje mnohokrát. Proto je tvarem jakási stlačená polokoule, právě s pohledem na další koule, čtverce a obdélníky. Nicméně kruh je tvar dokonalosti, zvláště je-li do něj vkreslen kříž, kvádr je zase charakteristickým tvarem kamene, jenž symbolizuje Boha a jeho pevnost. Oltářní kámen se navíc jakoby vznáší nad podlahou, čímž také ukazuje vzhůru, k Bohu. Tím náš nový oltář krásně zapadá do Plečnikova kostela. Sám Jože Plečnik vytvořil svébytný typus sakrální architektury, který se na jednu stranu inspiroval antickými starokřesťanskými tradicemi, na druhou stranu tvořil stavbu pro moderního člověka, jež odpovídá jeho potřebám spirituality. A náš oltář z carrarského mramoru je, věřím, také takový.

Co vás ještě dále fascinuje na kostele Nejsvětějšího Srdce Páně?

Kostel je jedinečný. Není to možná láska na první pohled, ale na druhý ano a na třetí obrovská. Obdivuji na něm to, co Plečnik chtěl: aby to byl především kostel, posvátný prostor.

Měl jste možnost vidět ještě jiné Plečnikovy stavby?

Bohužel zatím ne. Do Lublaně jsme se chystali už v létě s mládeží, ale rozbilo se nám auto. Kromě památek na Hradě jsem naživo žádné jiné neviděl.

Jste autorem několika publikací, určené dětem. Baví vás učení malých farníků?

Moc. Učení se věnuji mnoho hodin. Učím různé věkové kategorie, zvláště důležitý je pak věk od 14 do 18 let, tedy věk střední školy, kdy se nejvíce láme v duších dítěte, jestli zůstanou věrni Pánu Bohu, nebo ne. Co se týká psaní, nemám na něj tolik času. Knižky se jen snaží shrnout a možná i trochu rozvinout to, co se snažím při různých příležitostech učit.

Když vidím naplněný kostel na náměstí Jiřího z Poděbrad, říkám si, jestli jsme skutečně tak „ateistickým“ národem.

Je jiná situace v Praze a mimo ni. Nelze posuzovat návštěvnost kostela, který je v centru, s návštěvou každého kostela u nás. Sem nechodí jen farníci, ale i věřící z jiných částí Prahy. Chápeme-li ateismus ve vlastním slova smyslu, tedy pokládáme-li za něj úplné bezbožectví, čili naprostou negaci transcendence, tak takových militantních ateistů, domnívám se, skutečně mnoho nenajdeme. Na druhou stranu se bojím, že ale najdeme mnoho praktických ateistů, kteří prostě žijí, jako by Boha nebylo. K nim bohužel mohou patřit i ti, kteří se považují za křesťany, ale vůbec s Pánem Bohem nemají žádný vztah. A to je možná ještě horší.

Není to výzva pro vás, zrovna na ně více zacílit?

Ale to je právě to nejtěžší. Protože s přesvědčeným ateistou můžeme začít diskutovat, zatímco s někým, komu je to jedno, nelze diskutovat o ničem. Vlažnost je nejhorší. O tom mluví i Písmo: „Kéž bys byl studený, nebo horký, ale když jsi vlažný, nesnesu tě v ústech.“

Působíte zde od roku 2015. Nedělá vám starosti, že jednou budete muset na příkaz biskupa opustit farnost, kde jste již zapustil kořeny?

Opravdu toto rozhodnutí není na mě, ale na biskupovi. S tím se musí počítat. Na druhou stranu funkce faráře podle Kodexu je trvalá a měla by být stabilní. Někdy se zkrátka faráři stěhují – stane se, že místo jim nesedne, nebo farář chce sám na jiné místo, nebo umře. Samozřejmě, pokud nějaký farář je na daném místě spokojen a farnost s ním a jeho působení se zdá být dobré, neměl by se asi zbytečně přesunovat na jiné místo. Tak to je i v církevním právu.

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně nakonec na seznam UNESCO zapsán nebude. Mrzí vás to, nebo jste si spíše oddychli?

Jak víte, takto rozhodl odborný orgán UNESCO sám. Pro Slovinci se otevřela možnost zapsat Lublaň jako urbanistický celek, tím náš kostel vypadl. Byla by to pro kostel sice čest a i další forma ochrany, protože na památku UNESCO si jen tak někdo nedovolí. Přece jen ale pro nás by tím vzniklo mnoho starostí. Kostel by musel být nutně otevřený pro turismus a dnešní jeho forma posvátný prostor přeci jen devaluje. Prostor kostela, bojím se, by tak stále více přestával být posvátným prostorem. Proto jsem vlastně rád, že to tak dopadlo.

Text a foto: Martin Hošna

Jan Houkal (nar. 1974) působí v kostele Nejsvětějšího Srdce Páně od roku 2015, předtím byl farářem v Brandýse nad Labem. Je autorem několika publikací, jako Biřmování, Co se děje v kostele?, ale i knížek určených dětem O Radostníčcích nebo První svaté přijímání.